

deel van haar boek. Beerputten vormen een belangrijk onderdeel van het stedelijk archeologisch onderzoek, waarover vooral door Bartels uitvoerig gepubliceerd is (M. Bartels, *Steden in scherven. Vondsten uit beerputten in Deventer, Dordrecht, Nijmegen en Tiel (1250-1900)* (Zwolle, Amersfoort, 1999). Vele opgravingen zijn nu eenmaal ongepubliceerd blijven liggen, bovendien zijn de meeste verslagen te specialistisch om gemakkelijk door anderen gebruikt te worden. Door de uitvoerige behandeling van de verschillende soorten vondsten in één Vlaardingse beerput en de vergelijking met voorbeelden uit Delft krijgt de lezer een goed beeld van de mogelijkheden die de beerput als bron biedt. De beschrijving levert bovendien een beknopte ontwikkeling van het in de achttiende eeuw gebruikte glas en keramiek op. Waar archeologen uit de aard der zaak over een grondige materiaalkennis beschikken, kan ik het toch niet nalaten om de auteur te corrigeren als zij schrijft dat tinglazuur aardewerk vervaardigd is van witbakkende klei. Men voegde juist tin aan het glazuur toe om een wit oppervlak te krijgen, het met tinglazuur behandelde aardewerk was van zichzelf nooit wit (89).

De gedetailleerde vergelijking tussen de scherven die in de beerput gevonden zijn en de bijpassende boedelinventaris wordt heel letterlijk uitgevoerd, veel meer dan het materiaal dit toelaat. De vondsten in de beerput kunnen, vooral op grond van de pijpenkoppen, gedateerd worden in de decennia 1770-1790. Dit is voor een beerput een opvallend korte en scherpe datering. De boedelinventaris dateert uit 1774 en markeert het moment dat de herberg in andere handen overging. Wat in 1774 in de inventaris beschreven werd, was nog niet weggegooid, en het is de vraag of de nieuwe eigenaar de hele inboedel heeft overgenomen. Dat zal zeker niet gelden voor de vertrekken op de verdieping, waar de eigenaar zelf woonde. Daaruit volgt dat veel voorwerpen uit de beerput in 1774 nog niet in het huis aanwezig waren. Ook het gebruik van de bedrijfsruimten op de begane grond kan gewijzigd zijn.

Afbeeldingen uit vooral de collectie van Museum Boijmans Van Beuningen en beschrijvingen ontleend aan de onvolprezen Le Francq van Berkhey completeren het boek. Het geheel levert een toegankelijk en vaak boeiend boek op dat het drinkgerei van de Hollanders in al haar facetten belicht. Deze veelzijdigheid is echter zowel de troef als de zwakke schakel. Wat vooral blijft, is een mooie en waardevolle inleiding tot andere disciplines en de uitnodiging om andersoortige bronnen serieuzer in het eigen onderzoek te betrekken.

Johan Kamermans

G. J. Schutte, ed., *Hendrik Cloete, Groot Constantia and the VOC, 1778-1799. Documents from the Swellengrebel Archive. Dokumente uit die Swellengrebel-argief* (Van Riebeeck-Vereniging. Tweede reeks XXXIV; Vlaeberg: Van Riebeeck-Vereniging, 2003, xv + 336 blz., ISBN 0 0958 45221 0).

The Cape farms of Groot and Klein Constantia, on the Eastern flank of Table Mountain, now engulfed in the suburbs of Cape Town, were among the first places whose wine was marketed on the strength of the name of the estate where they were made, and not just of the region. In this it preceded Chateau Lafitte and many more, now more famous. The marketing of the Dutch East India Company had success, in this as in so many things, creating consumer demand in the courts of Europe where such had not existed before.

The problem with which the VOC had to contend in this was that, in order to realise profits on the sale of these wines, which of course it imported to Europe, it had to maintain good relations with the owners of the farms. The VOC might have claimed a monopoly over the sale of wine;

Hendrik Cloete and Johannes Colijn in Constantia between them exercised a monopoly over its production, which simply could not be evaded. Moreover they needed a reasonable return on their investments, and for their labour, and if this was not forthcoming from the Company, then the possibilities for the evasion of the VOC's monopoly were considerable. In 1783, at the height of the Forth Anglo-Dutch War, the Danes even organised an auction of Constantia wine in Amsterdam, to the consternation of the Heeren XVII. How the sale of the Constantia vintages was to be organised, and what the rights of the Company and of the farm-owners were to be was thus a question of negotiation.

In this volume, put out by the Van Riebeeck Society with its customary care and full annotation, one stage in those negotiations are set out. Hendrik Cloete was in the habit of making use of his friend Hendrik Swellengrebel, son of a former Cape Governor, as his intermediary in the Netherlands. As a result, copies of much of the correspondence on the marketing of the wine ended up in the Swellengrebel family archives, together with an extensive correspondence between the two men, much of which was published in an earlier volume of the Society. The material provides fascinating insights into the workings of a major Cape wine farm in the later eighteenth century, although of course, as is pointed out in Gerrit Schutte's introduction, Cloete was always concerned to demonstrate that he was unable to make a profit out of Groot Constantia, and that he was on the edge of destitution, which was clearly not the case — he was and remained a very rich man. For all that, both as an indication of how at least some parts of Cape agriculture functioned and as a sample of the commercial practices of the VOC in its last years, this volume is most welcome.

There is one point, though, which needs attention, namely the language. Schutte comments in his introduction that historical documents need to be studied in their original language, and of course he is quite right in this. The Van Riebeeck Society is to be praised for maintaining its practice of publishing documents both in the Dutch original and in English translation. If he is to be true to his principles in this, why did Schutte allow his introduction and the annotation to be translated from his Dutch into Afrikaans? Presumably in this he felt the need to make a gesture towards his South African hosts. But then, why Afrikaans? I can imagine that translation into all eleven official languages of South Africa would be impossible, but if there had to be translation beyond English, which has become 'more equal' than the other ten, then Xhosa has as much claim as Afrikaans, as with English they form the official languages of the province in which Constantia is to be found. The reasons must be in the convoluted politics of language in South Africa, and should have been explained.

Robert Ross

NIEUWSTE GESCHIEDENIS

H. de Leeuwe, *De Amsterdamse Schouwburg in 1795. Het eerste jaar der Bataafse vrijheid* (Zutphen: Walburg pers, 2003, 343 blz., €39,50, ISBN 90 5730 266 7).

Iemand die zich minzaam mét zijn voornaam als schrijver meldt, roept in eerste instantie het beeld op van een persoon van niet al te gevorderde leeftijd. Maar het wordt opnieuw duidelijk dat men met eerste indrukken voorzichtig moet zijn. De schrijver is niemand minder dan de